

гр. София, ул. „Генерал Суворов“ № 36, e-mail: 2su.em.stanev@2su.bg, тел. +3592-955-62-52, факс +3592-856-71-79

УТВЪРЖДАВАМ!
Орхидея Делиева
директор на 2. СУ

ПЛАН-ПРОГРАМА
ЗА РАБОТАТА НА УЧИЛИЩЕН КООРДИНАЦИОНЕН СЪВЕТ
ЗА ПРОТИВОДЕЙСТВИЕ НА ТОРМОЗА И НАСИЛИЕТО
НА 2. СУ „АКАД. ЕМИЛИЯН СТАНЕВ“
ЗА УЧЕБНАТА 2025/2026 ГОДИНА

План-програма за работата на училищен координационен съвет за противодействие на тормоза и насилието е приета на заседание на педагогически съвет с протокол №13 от 10.09.2025 г.

МЕХАНИЗЪМ ЗА ПРОТИВОДЕЙСТВИЕ НА УЧИЛИЩНИЯ ТОРМОЗ И НАСИЛИЕ

I. Дефиниция за насилие:

В България в официална употреба е дефиницията на понятието „насилие“, дадена в параграф 1, т. 1-5 от допълнителните разпоредби на Правилника за прилагане на Закона за закрила на детето. Две от определенията имат пряка връзка с насилието от деца върху деца, което е обект на настоящия механизъм.

1. **Физическо насилие** е „причиняване на телесна повреда, включително причиняване на болка или страдание, без разстройство на здравето”.

2. **Психическо насилие** „са всички действия, които могат да имат вредно въздействие върху психичното здраве и развитие на детето, като подценяване, подигравателно отношение, заплаха, дискриминация, отхвърляне или други форми на отрицателно отношение, както и неспособността на родителя, настойника, попечителя или на лицето, което полага грижи за детето, да осигури подходяща подкрепяща среда”.

3. **Сексуално насилие и злоупотреба над дете** според определението на СЗО е „участието на дете в сексуални действия, които той или тя не разбира напълно и за които не е в състояние да даде информирано съгласие, или за които детето не е подготвено от гледна точка на развитието си и не може да даде съгласие, или които са в нарушение на законите или социалните табу на обществото”.

4. **Кибрнасилие и кибертормоз** – насилие и тормоз, които се осъществяват в дигитална среда чрез дигитални устройства. Включват създаване и разпространение на обидни, заплашителни и подигравателни визуални материали, снимки и текстови съобщения, които уронват достойнството на детето или го унижават.

Тормозът спада към насилието над дете и се третира с мерките на Закона за закрила на детето. Според чл. 7, ал. 1 и 2 от Закона за закрила на детето, всяко дете има право на закрила от насилие и всеки, на когото стане известно за дете, преживяло насилие, е длъжен да сигнализира органите по закрила.

II. Дефиниция за тормоз:

1. Злонамерена проява, която има за цел да нарани или унижи дете;

2. Извършва се от позиция на силата, като едната страна използва доминиращата си позиция, за да нарани другата физически или психически, да я унизи или изолира от социалния живот;

3. Повтаря се многократно във времето, а не е еднократен и изолиран акт на агресия. Тормозът обхваща много широк спектър от поведения: преки нападения (удряне, заплаха или принуда, дразнене, подигравка, наричане с обидни прякори, сексуални забележки, откраждане или повреждане на лични вещи) или непреки (например разпространяване на слухове или насърчаване на другите да отхвърлят или изключат някого от приятелската среда). Проявите на тормоз най-общо могат да бъдат разделени на следните основни групи:

Физически тормоз – например, блъскане, щипане, разрушаване, удряне, нанасяне на болка, спъване, затваряне в някое помещение;

Вербален тормоз – словесни изрази, които имат за цел унижат и оскърбят детето на база раса, пол, религия, сексуалност, увреждане или друго, с което се подчертава различие от останалите. Включва подмятания, подигравки, унижение, заплахи, обиди;

Психически тормоз – например, подмятане, подиграване, закачане, омаловажаване, заплахи, изнудване, повреждане на имущество, кражба и хвърляне на вещи, заплашителни погледи, неприятелско следене;

Социален тормоз – например, избягване, игнориране, изключване от дейността, одумване и разпространение на зловни слухове, натиск върху другите да не влизат в приятелски отношения с децата, обект на тормоз, изолиране;

Сексуален тормоз – представлява всяка форма на нежелано словесно, несловесно или физическо поведение със сексуален характер, имащо за цел или водещо до накърняване на достойнството на лицето, и по-специално създаване на смущаваща, враждебна, деградираща (принизяваща), унижителна или обидна обстановка. Включва измислянето на сексуализирани прякори или имена, коментари за външността на някой и подигравки със сексуално значение, неподходящо докосване, бележки и надписи със сексуално съдържание и т.н. до по-екстремни форми на нападане и насилие.

Виртуален тормоз – тук спада разпространяването на:

- обидни, заплашителни и подигравателни текстови съобщения по мобилен телефон, електронните средства за комуникация или в социалните мрежи;

- разпространяване на материали, които уронват достойнството на детето или го унижават: снимането на детето с мобилен телефон и свободното разпространяване на снимки или видеозапис в интернет или по други канали без негово съгласие, кражба на самоличност, разпространение на слухове в социалните мрежи др.

III. Признаци за разпознаване на насилието и тормоза. Разпознаването на насилие и тормоз включва следните физически и поведенчески признаци:

- различни по вид и цвят натъртвания, включително синини, постоянни или чести червени петна, включително от пръсти, насинени очи, следи от ухапване;
- неправдоподобни или объркани обяснения за травмите, включително едносрични отговори;
- безпокойство и крайности в поведението – от агресивност до пасивност;
- лоша представа за себе си – децата смятат, че са заслужили насилието;
- прекалена отстъпчивост на детето и оставяне без протест да се прави каквото и да било с него;
- влошаване на здравословното състояние, което включва прилошавания, главоболие, отпадналост;
- влошаване на успеха от обучението и чести отсъствия от училище;
- чести отсъствия от определени часове;
- детето може да стане затворено и изолирано, да не желае да контактува с връстниците си;
- агресивно поведение и/или поведение, насочено към привличане на вниманието, упорито непослушание, самонараняване;
- внезапни избухвания, които са необичайни за възрастта или за нивото на развитие на детето;
- бягане и криене, включително зачестили бягства от училище;
- загуба на доверие, неучастие в общите занимания в училище, ниска самооценка;
- употреба на алкохол, медикаменти, занемаряване (постоянно обличане на едни и същи дрехи или отказ да сресва косата си);
- психосоматични симптоми, като болки в стомаха, главоболие, гадене и др., оплаква се, че сънува кошмари и сънят му е нарушен;
- различни прояви на сексуализирано поведение (имитация на сексуален акт, разголване, използване на език, свързан със сексуални действия и т.н., които са нехарактерни за съответната възраст);
- наблюдават се промени в навиците или в използването на интернет и социалните мрежи.

IV. Училищна процедура при тормоз:

Ниво на тормоз	Отговор на училището
<p style="text-align: center;">ПЪРВО НИВО</p> <p style="text-align: center;">Ниско нарушаване на правилата</p> <p style="text-align: center;"><i>/ситуациите от първо ниво не се регистрират в Дневника за тормоз/</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Форми на физически тормоз са например: леко удряне, бутане, щипане, драскане, дърпане на коса, хапане, подритване, замърсяване или разрушаване на нечия собственост. • Форми на вербален тормоз са например: подмятания, подигравки, унижение, заплахи, обиди, нецензурни/неприлични коментари; • Форми на психически тормоз са например: омаловажаване, клюкарене, обиждане, осмиване, засрамване, подвикване, ругаене, клеветене, измисляне на прякори. • Форми на социален тормоз са например: подмятане на коментари, подиграване, изключване от групови или съвместни дейности, фаворитизация/предпочитания, базирани на различие, разпространяване на слухове. • Форми на сексуален тормоз са например: показване на неприлични жестове и действия, вербален тормоз със сексуално съдържание, разпространение на истории и изображения със сексуален подтекст. • Форми на кибертормоз са например: обидни обаждания и изпращане на обидни съобщения (SMS, MMS, съобщения в социалните мрежи, др.) 	<ul style="list-style-type: none"> • На първо ниво, по правило, действията се предприемат автономно от класен ръководител или учител заедно с родител, като се предприема педагогическа работа – индивидуално, за група ученици или за целия клас. • При наличие на щети от материален характер – те се възстановяват. • По изключение, ако насилственото поведение се повтаря, педагогическата работа не дава резултат, последствията са по-сериозни, ако се касае за насилие от страна на група към индивид или ако едно и също дете или ученик бива тормозено нееднократно в ситуации, класифицирани като първо ниво, то тогава следва се да предприемат действия, предписани за ситуации от нива две или три. <p>Последователност на процедурите за интервенция:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) Верифициране на подозрение или откриване на ситуация на тормоз – подробно информиране за случилото се от всички участници. 2) Прекратяване на ситуацията и успокояване/интервенция към всички участници. 3) Уведомяване на родител. 4) Консултации - предприемане на индивидуални разговори с участниците. 5) Мерки и действия от страна на класен ръководител - намиране на решение, което удовлетворява страните и служи за пример на наблюдателите. 6) Мониторинг на предприетите мерки и действия.
ВТОРО НИВО	

Повтаряне на едни и същи нарушения на правилата или с по-сериозни последици

/регистрират се в Дневника за тормоз и насилие; възстановяване на щети при наличие на такива./

- **Форми на физически тормоз** са например: шамаросване, удряне, стъпкване или късане на дрехи, ритане, обграждане, плюене, отнемане и разрушаване на нечия собственост, дърпане на нечий стол изпод него, дърпане за уши или коса.
- **Форми на вербален тормоз** са например: подигравки, отправени пред целия клас или група, публично унижение, обиди;
- **Форми на психически тормоз** са например: изнудване, заплашване, несправедливо наказание, забрана за общуване, отхвърляне и манипулация.
- **Форми на социален тормоз** са например: интригантстване, разпространяване на слухове, публично отхвърляне и игнориране, неприемане, манипулиране и използване.
- **Форми на сексуален тормоз** са например: сексуално докосване, показване на порнографски материали, показване на интимни части на тялото и сваляне на дрехи, подтикване или принуждаване към сексуални действия, заснемане в сексуални пози.
- **Форми на кибертормоз** са например: непоискано заснемане и разпространяване на снимки и видео, злоупотреба с блогове, форуми, социални мрежи, заснемане без разрешение.

- На второ ниво, по правило, действията се предприемат от класен ръководител заедно с психолог или педагогически съветник, представител на координационния съвет и директор и задължително участие на родител.

- Ако присъствието на родител не е в най-добър интерес на детето, например би го наранил, застрашил безопасността му или би нарушил училищната процедура, директорът следва да се обърне към отделите за закрила на детето.

- Координационният съвет прави оценка на риска и се инициира индивидуална работа по случай.

Последователност на процедурите за интервенция:

- 1) Верифициране на подозрение или откриване на ситуация на тормоз.
- 2) Прекратяване на ситуацията и успокояване/интервенция към всички участници.
- 3) Уведомяване на ОЗД и/или органите на полицията при ситуации с по-сериозни последици по преценка на класния ръководител заедно с психолога/педагогическия съветник или директора; Уведомяването е задължително и незабавно, когато се отнася до случаи на сексуален тормоз, проявяващи се в подтикване или принуждаване към сексуални действия.
- 4) Уведомяване на родител.
- 5) Консултации.
- 6) Мерки и действия - работа на координационния съвет: анализ на ситуациите от регистъра и предприемане на индивидуална работа по случай с ученик в риск от тормоз и разписване на индивидуална програма.
- 7) Мониторинг на предприетите мерки и действия.

ТРЕТО НИВО

Злоупотреба със сила, както и при екстремни ситуации, в които съществува опасност за живота и здравето, телесния интегритет, за който и да е от участниците в ситуацията.

- Уведомяването на ОЗД и/или органите на полицията става незабавно от служителя на училището, идентифицирал тормоза.

- Действията на ниво училище се предприемат от директор заедно с координационния съвет със задължителното участие на родител и

/ описват в Дневника за случаи на тормоз и насилие, като по тях се предприема интензивна работа по случая, включваща всички участници, правят се оценки на потребностите и план за действие, както и се инициират процедури в съответствие със закона.

Ако друга организация или услуга е въввлечена в работата с ученика, училището установява връзка с тези организации или услуги и хармонизира дейностите/.

- **Форми на физически тормоз** са например: сбиване, задушаване, събаряне, причиняване на изгаряния и други наранявания, намушкване с остър предмет, провесване от прозорец или високо място, лишаване от храна, излагане на ниски или високи температури и заплашване с оръжие.
- **Форми на вербален тормоз** са например: закани, заплахи, обиди, клетви, които накърняват сериозно достойнството, публично унижение и др.;
- **Форми на психически тормоз** са например: сплашване, изнудване със сериозни заплахи, насилствено отнемане на пари и вещи, ограничаване на движението, склоняване за употреба на наркотични и други психотични вещества, включване в деструктивни групи и организации.
- **Форми на социален тормоз** са например: заплахи, изолация, групово измъчване на индивид или група и организиране на затворени групи (банди), последиците от които нараняват други.
- **Форми на сексуален тормоз** са например: съблазняване от друго дете или възрастен, злоупотреба с власт при подстрекаване, изнудване, склоняване и/или принуждаване към сексуални действия, блудство, изнасилване, кръвосмешение.
- **Форми на кибертормоз** са например: повторно действие на непоискано заснемане и разпространяване на снимки и видеозаписи, злоупотреба с блогове, форуми, социални

компетентни власти, организации и услуги (центрове за социална работа, здравни центрове, отдел закрила на детето, полиция и др.). Ако присъствието на родител не е в най-добър интерес на детето, например би го наранил, застрашил безопасността му или би нарушил училищната процедура, директорът следва да информира центъра за социална работа, отделите за закрила на детето и/или полицията.

Отговорът на училището може да включва насочване към местната комисия за борба срещу противообществените прояви на малолетните и непълнолетните и полицията, ОЗД и община по силата на координационния механизъм; съставяне на Протокол за тормоз и възстановяване на щетата;

Включване на учениците в допълнителни програми, насочване към услуги в общността.

Последователност на процедурите за интервенция:

- 1) Верифициране на подозрение или откриване на ситуация на тормоз и незабавно уведомяване на ОЗД и/или органите на полицията.
- 2) Прекратяване на ситуацията и успокояване/интервенция към всички участниците.
- 3) Уведомяване на родител.
- 4) Консултации- предприемане на индивидуални разговори с участниците.
- 5) Мерки и действия от страна на координационния съвет, интензивна работа по случай, информиране и насочване към други служби и/или услуги от страна на директора.
- 6) Мониторинг на предприетите мерки и действия.

мрежи, заснемане без разрешение, заснемане на сцени на насилие, разпространение на записи и снимки на детска порнография.	
---	--

V. Училищна процедура за откриване и работа по случай:

При предприемане на индивидуална работа по случай с ученик на базата на направения анализ, координирането на работата се осъществява от училищния психолог или от педагогическия съветник. Информацията за вписаните в Дневника със случаи на училищен тормоз се съхранява само при психолога или педагогическия съветник. Дневникът със случаи се създава за целите на анализа и планирането на цялостна политика за превенция и интервенция на насилието и тормоза. В него се документират единствено ситуациите, съответстващи на второ и трето ниво според приетата класификация, при които е необходима и намесата на координационния съвет. На база на вписаните ситуации, координационния съвет извършва анализ и оценка на риска от продължаване на насилието и тормоза – именно той се явява отговорен за анализа и разпознаването на деца и ученици, които участват и се въвличат в ситуации на насилие и тормоз, без значение дали извършват проявите или са пострадали от насилието. От анализа координационният съвет дава становище за индивидуална работа по случай с дете, което се намира в ситуация на риск по смисъла на Закона за закрила на детето и Закона за предучилищното и училищното образование, предлага мерки и конкретни интервенции, които могат да бъдат индивидуална, групова работа и др. Координационният съвет дава становище и насочва ученикът към допълнителна подкрепа за личностно развитие на дете в риск.

VI. Състав на Училищния координационен съвет (УКС)

Мисия:

Да създаде и поддържа училищна среда, в която всички ученици, учители и служители се чувстват сигурни, уважавани и защитени, чрез изграждане на култура на ненасилие, диалог и активно включване на цялата училищна общност.

Председател: Директор/Заместник-директор

Членове:

- Психолог
- Педагогически съветник

- Начален учител
- Учител от прогимназиален етап
- Учител от гимназиален етап
- Представител на непедagogическия персонал
- Представител на учениците от Ученическият съвет
- Представител на родителите (Училищно настоятелство)

Съветът заседава:

- Регулярно – 1 път месечно
- Извънредно – при необходимост (инцидент, сигнал, кризисна ситуация)

VII. Цели на програмата

1. **Превенция** на всички форми на тормоз и насилие.
2. **Своевременно разпознаване и интервенция** при случаи на тормоз.
3. **Обучение и подкрепа** на ученици, учители, родители.
4. **Устойчив механизъм за реакция** при сигнали.
5. **Мониторинг и оценка** на прилаганите мерки.

VIII. Приоритети за учебната 2025/2026 година

№	Приоритет	Обосновка
1.	Създаване на училищна система за сигнализиране и реакция	Ясни процедури, достъпни за всички
2.	Разделяне на превенционната работа по етапи	Учениците от 1. до 12. клас имат различни нужди

3.	Включване на учениците в дейностите (Ученически съвет, медиатори, връстници обучители)	За по-голяма ангажираност и ефект
4.	Повишаване на родителската ангажираност	Родителите често са ключови за ранно разпознаване и решаване
5.	Създаване на архив и база данни	За проследимост, отчетност, анализ и подобрения

IX. Ключови дейности по месеци

Период	Основни дейности	Отговорни лица
2025 Септември	- Актуализиране състава на УКС - Приемане на програмата - Провеждане на среща с класните ръководители за процедурите при сигнал	Директор, психолог, педагогически съветник
Октомври	- Провеждане на анкета за училищния климат и тормоза (1–12 кл.) - Обработка и анализ на резултатите - Идентифициране на рискови зони и поведение	Психолог, педагогически съветник
Ноември	- Обучения на ученици (по етапи) за разпознаване на тормоз - Сформиране на група „ученици-медиатори“ (5–11 кл.)	Психолог, педагогически съветник, класни ръководители
Декември	- Кампания „Седмица без тормоз“ - Изработване на ученически етичен кодекс с участието на ученици	УКС, Ученически съвет
2026 Януари	- Сборна работна среща с родители (на ниво етапи) - Онлайн ресурси и брошури за родителите	УКС, класни ръководители

Февруари	- Вътрешно обучение на учители за управление на клас и превенция на агресивно поведение - Обновяване на вътрешни правила за поведение (при нужда)	Психолог, педагогически съветник, ръководство
Март	- Ден на ученическата солидарност – инициатива от учениците - Работа по групи с рискови ученици (индивидуална подкрепа)	Психолог, педагогически съветник
Април	- Обратна връзка чрез анкета и наблюдения - Анализ и корекция на програмата	УКС
Май – Юни	- Отчет за работата на УКС - Среща с институции за споделяне на добри практики	Директор, УКС

X. Канали за сигнализиране

Канал	Описание
Кутия за сигнали	Физически поставена в три зони (за начален, прогимназиален, гимназиален етап)
Онлайн форма	Чрез сайта на училището – със защита на личните данни
Лице за контакт	Всеки клас познава психолозите и педагогическия съветник
Ученически съвет	Приема сигнали и ги предава до УКС

XI. Роли на специалистите

- **Психолог и педагогически съветник:**

- Провежда интервюта, оценява риска, работи с участниците.
- Провежда обучения и тренинги за ученици и учители.
- Води документация на случаи.
- Свързва родителите и учителите, подкрепя класни ръководители.
- Работи по случаи, когато има повтораемост или нужда от институционална намеса.

- **Класен ръководител:**

- Наблюдава динамиката на отношенията в класа.
- Следи за проява на сигнали, характерни при наличие на тормоз.
- Своевременно сигнализира при наличие на проблемна ситуация.
- Участва в екипни срещи за работа по случай.

XII. Индикатори за успех:

Индикатор	Метод за измерване
Намаляване на сигналите за тормоз	Регистър на случаите по месеци
Повишена информираност сред учениците	Анкети и проследяване за наличие или липса на реакция при случай на тормоз
Участие на родители и ученици	Присъствие на събития и инициативи
Ефективност на реакцията	Средно време за интервенция от подаден сигнал
Училищен климат	Сравнителен анализ: октомври → май

XIII. Взаимодействие с външни институции:

- **Агенция за закрила на детето**
- **Агенция за социално подпомагане - Отдел “Закрила на детето”**
- **МВР – Детска педагогическа стая**
- **Центрове за психично здраве/социални услуги**
- **НПО партньори**